

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
UKRAJNA OKTATÁSI ÉS TUDOMÁNYOS MINISZTERIUMA**

**Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці II
II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola**

ІСТОРІЯ УКРАЇНИ (СЕРЕДНІ ВІКИ)

(назва навчальної дисципліни / a tantárgy neve)

**ПРОГРАМА
обов'язкової навчальної дисципліни**

**Normatív tantárgy
PROGRAMJA**

**підготовки бакалаврів
alapképzés**

напряму/спеціальність

Гуманітарні науки (освіта /педагогіка) 6.020302 Історія
(шифр і назва напряму, спеціальності / szak kódja és neve)

szak
014 Середня освіта (Історія)

Розробники програми / A program kidolgozója: Браун Л. Л. / Braun László

Затверджено на засіданні кафедри Історії та суспільних дисциплін

Протокол № 5 від „28” серпня 2017 року

Jóváhagyva a Történelem és Társadalomtudományi Tanszék ülésén

2017. augusztus 28-án, jegyzőkönyv száma: 5

Завідувач кафедри / Tanszékvezető

_____

(підпис / aláírás)

(Csatáry György)

(прізвище та ініціали / név)

ВСТУП / BEVEZETÉS

Програма вивчення нормативної навчальної дисципліни „Історія України” складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалавра напрямку (спеціальності) „історія”.

Ukrajna történelme tantárgy programja a történelem szak alapképzés tantervének megfelelően lett kidolgozva.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є / A tantárgy oktatásának tárgya:

невід’ємною частиною навчально-виховного процесу. Він поглиблює знання закономірностей суспільного розвитку, вчить вести самостійну науково-дослідну роботу. Багатий фактичний матеріал курсу допомагає студентам оцінити явища суспільного життя із загальнолюдських позицій, сприяти утвердженню в них прагнення об’єктивно оцінювати події.

Вивчення історії народів Європи створює додаткову можливість глибокого пізнання минулого і сучасного нашого народу, сприяє зміцненню його зв’язків з іншими сусідніми народами.

Завданням вивчення «Історії України» є надання майбутнім фахівцям системи історичних знань, умінь та навичок, здатність до творчого мислення, судження, усвідомлення загальнолюдських цінностей у світлі історичних подій. Навчити студента рухатись у просторі ідей, фактів, понять, допомогти виробити цілісний погляд на світ, формувати повноцінного громадянина в умовах розбудови незалежної України, формувати функціональні, мотиваційні та соціальні компетентності, виходячи з понять Батьківщина, самовираження, права і свободи людини, держава, громадянин, людина, сім’я тощо.

Головними завданнями курсу є:

- Формування історичного мислення, наукового світогляду;
- Набуття навичок науково-історичного аналізу;
- Виявлення логіки та об’єктивних закономірностей історичного процесу;
- Виховання високого рівня культури, громадянської відповідальності, національної гідності, патріотизму.

Міждисциплінарні зв’язки / Tantárgyi kapcsolatok:

Нормативна навчальна дисципліна «Історія України» є складовою циклу гуманітарної та соціально-економічної підготовки фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр». Знання, отримані студентами в рамках даної навчальної дисципліни, в подальшому будуть використані при вивченні окремих тем таких навчальних дисциплін, як «Філософія», «Історія української культури», «Політологія», «Україна в Європі та світі», «Історія угорського народу», «Всесвітня історія».

Програма навчальної дисципліни складається з таких змістових модулів / A tantárgy programja a következő tartalmi modulokból áll:

1. Землі-князівства після поділу Київської держави.
2. Боротьба населення проти іноземних поневолювачів.
3. Українські землі під владою іноземних держав.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни / A tantárgy céljai és feladatai

1.1. Мета викладання навчальної дисципліни / A tantárgy célja:

формуванню історичної свідомості студентів, в якій органічно поєднуються знання, погляди, уявлення про суспільний розвиток. Закріплена в традиціях, обрядах, художніх образах та теоріях, історична свідомість дає змогу людству узагальнити історичний досвід.

1.2. Основне завдання вивчення дисципліни / A tantárgy fő feladata:

допомогти студенту зрозуміти сучасність за допомогою аналізу минулого, оволодіти основами методики історичного дослідження, зокрема ретроспективного, порівняльного, діалектичного методу, історичної хронології; виробити навички наукової роботи з історичними першоджерелами, різноманітною навчальною літературою; навчити студента методиці самостійної роботи при підготовці до занять та підсумкового контролю знань; зацікавити вітчизняною історією, практикуючи відвідання історичних музеїв, історико-культурних пам'яток, інформуючи про найактуальніші проблеми сучасної історії та політики; набути студентами навичок науково-історичного аналізу; оволодіває загальними науковими методами пізнання об'єктивного буття; виявити логіки та об'єктивних закономірностей історичного процесу; виховати високого рівня культури, громадянської відповідальності, національної гідності, патріотизму.

У студента мають бути сформовані такі предметні компетентності:

Хронологічні:

- вміння орієнтуватися в історичному часі;
- вміння розглядати суспільні явища в розвитку та в конкретно-історичних умовах певного часу;
- здатність співвідносити історичні події, явища з періодами, орієнтуватися в науковій періодизації історії;
- готовність використовувати періодизацію як спосіб пізнання історичного процесу.

Просторові:

- вміння орієнтуватися в історичному просторі;
- здатність співвідносити розвиток історичних явищ і процесів з географічним положенням країн та природними умовами;

- готовність користуючись картою, пояснювати причини і наслідки історичних подій, процесів вітчизняної та всесвітньої історії, основні тенденції розвитку міжнародних відносин; характеризувати, історичний процес та його регіональні особливості.

Інформаційні:

- вміння працювати з джерелами історичної інформації;
- здатність користуватися довідковою літературою, Інтернетом тощо для самостійного пошуку інформації;
- здатність систематизувати історичну інформацію, складаючи таблиці, схеми, різні типи планів;
- готовність самостійно інтерпретувати зміст історичних джерел;
- здатність виявляти різні точки зору, визнавати і сприймати таку різноманітність;
- готовність критично аналізувати, порівнювати та оцінювати історичні джерела, виявляти тенденційну інформацію й пояснювати її необ'єктивність.

Аксіологічні:

- вміння формулювати оцінки і версії історичного руху й розвитку;
- готовність порівнювати й оцінювати факти та діяльність історичних осіб з позиції загальнолюдських та національних цінностей, визначати власну позицію щодо суперечливих питань історії;
- здатність виявляти інтереси, потреби, протиріччя в позиціях соціальних груп і окремих осіб та їх роль в історичному процесі, тенденції і напрями історичного розвитку;
- готовність оцінювати різні версії й думки про минулі історичні події, визнаючи можливість необ'єктивності окремих джерел.

1.3. Згідно з вимогами освітньої програми студенти повинні / Az oktatási programnak megfelelően a hallgatónak:

znanu / tudnia kell:

- сутність основних проблем історії та сучасного буття народу України;
- основні закони та етапи розвитку людської спільності;
- витоки української нації та її місце в загальнолюдських процесах;
- суспільно-економічні, політичні та культурні процеси історичного розвитку українського народу;
- історичні події; - зародження та розвиток української державності;
- процеси розбудови сучасної незалежної української держави;
- діяльність історичних осіб і політичних партій.

vmítu / képesnek kell lennie:

- порівнювати, аналізувати, узагальнювати і критично оцінювати історичні факти та діяльність осіб;

- оцінювати події та діяльність людей в історичному процесі з позиції загальнолюдських цінностей;
- співставляти історичні події, процеси з періодами (епохами);
- розрізняти тенденційно подану інформацію;
- орієнтуватись у науковій періодизації історії України;
- вміти самостійно добувати історичну інформацію за темою, працювати з першоджерелами, літературою;
- аргументовано на основі історичних фактів відстоювати власні погляди на ту чи іншу проблему;
- самостійно складати конспект, тези, готувати реферат, відповідь на конференцію, семінарське заняття;
- вміти диспутувати, писати наукові студентські роботи.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 90 години/ 3 кредитів ECTS.

A tárgy oktatására 90 óra / 3 kredit (ECTS) áll rendelkezésre.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни / A tantárgy összetevői

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. ЗЕМЛІ-КИЯЗІВСТВА ПІСЛЯ ПОДІЛУ КИЇВСЬКОЇ ДЕРЖАВИ

Тема 1. Державне відокремлення земель-князівств

Причини центробіжних процесів. Розвиток економіки та культури. Ідея єдності земель за часів роздробленості.

Київська земля. Територія та кордони. Міста. Розвиток ремесла і промислів. Організація оборони. Політична конфронтація між Києвом і Північчю. Зруйнування і пограбування Києва.

Переяславська і Чернігівська землі. Територія і кордони. Міста. Розвиток ремесла і промислів. Процес заселення та освоєння нових земель. Політична історія.

Тема 2. Галицька і Волинська землі

Територія і кордони. Міста. Господарський розвиток. Політична історія. Князі Роман Мстиславич та Данило Романович. Об'єднання Галицької та Волинської земель. Зростання могутності Галицько-Волинської держави. Символіка Князівства.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. БОРОТЬБА НАСЕЛЕННЯ ПРОТИ ІНОЗЕМНИХ ПОНЕВОЛЮВАЧІВ

Тема 3. Монголо-татарська навала на Руські землі

Перше вторгнення монголо-татар на Руські землі. Русь і половці. Загроза з боку монголотатарських орд. Чингісхан. Наступ кочівників. Битва на Калці.

Навала орд хана Батия на Південно-Західну Русь. Оборона Руської землі. Наступ кочівників на Південний Захід. Захоплення Переяслава і Чернігова. Облога Києва. Штурм міста. Похід на Володимир і Галич. Вихід кочівників на Західні рубежі України-Русі.

Золотоордянське іго. Знищення продуктивних сил регіону. Посилення податкового гніту. Взаємини місцевих князів і ординських правителів. Виникнення нових князівств і земель.

Визвольна боротьба руського народу. Форми протесту місцевого населення проти золотоординських баскаків. Роль князя Данила Романовича у боротьбі проти Золотої орди. Вторгнення армії Бурундая та знищення руських фортець. Наслідки боротьби.

Тема 4. Боротьба Галицько-Волинського князівства проти зовнішніх ворогів

Наступ німецьких рицарів-хрестоносців, угорських і польських феодалів. Боротьба руських князівств з Лівонським і Тевтонським орденами. Битва під

Дорогичином. Наступ Угорщини та Польщі на західноукраїнські землі. Роль Галицько-Волинського князівства у боротьбі проти зовнішніх ворогів.

Змістовий модуль 3. Українські землі під владою іноземних держав

Тема 5. Захоплення українських земель Литвою, Польщею та іншими сусідніми державами

Розчленування Русі-України і захоплення її земель Литвою, Польщею та іншими сусідніми державами. Захоплення Литвою Київщини, Чернігівщини і Поділля. Особливості перебування українських земель у складі Великого князівства Литовського. Польський наступ на українські землі. Кревська унія (1385).

Включення Буковини до складу Молдавського князівства-васала султанської Туреччини. Новий наступ рицарів Ливонського ордена. Грюнвальдська битва та її історичне значення.

3. Рекомендована література / Ajánlott irodalom

1. Алексеев, С. В. Історія України : короткий курс лекцій / С. В. Алексеев, О. А. Довбня, Є. П. Ляшенко. – Краматорськ : ДДМА, 2007
2. Баран В. Історія України. 1998
3. Бойко, О. Д. Історія України : навч. посібник для студентів вищих навчальних закладів. Видання 3-тє, виправлене, доп. – Київ: Академвидав, 2006
4. Бунтян К. П. Давнє населення України. Київ. Либідь. 1999
5. Геродот. Історія в дев'яти книгах. Київ, 1993
6. Грушевськй М. Історія України – Русі. Т. 1-10
7. Довбня, О. А. Історія України : довідник / О. А. Довбня, Є. П. Ляшенко, Н. Л. Стешенко. – 2-е вид., перероб. та доп. – Краматорськ : ДДМА, 2011
8. Довідник з історії України. Кер. Авт. Кол. Ю. Зайцев. Львів, 1998
9. Дорошенко, Д. І. Нарис історії України в 2-х т. Т. 1 (до половини XVII ст.). – К. : Глобус, 1992
10. Зубар В., Ліньова Є., Сон Н. Античний світ Північного Причорномор'я. Київ. Вид. Ім.. Олени Теліги
11. Історія Києва: від княжої доби до сучасності. Збірник документів і матеріалів: Навч. посібник. /За заг. ред. В.Ф.Колесника, А.П.Коцура, Н.В.Терес. – К.: Книги XXI, 2005. – 773 с.
12. Історія України: Хрестоматія: У 2-х ч. – Вид. 2-е /Упор.: С.М.Клапчук (кер.), В.І.Білик, Ю.А.Горбань та ін. – К.: ІЗМН, 1996. – Ч.1. – 372 с.; Ч. 2. –336 с.
13. Історія України / під ред. Ю. Зайцева. – Львів : Світ, 1996

14. Історія України / В. Ф. Верстюк [та ін.] ; під ред. В. А. Смолія. – К. : Альтернативи, 1997
15. Історія України: Документи. Матеріали. Посібник /Укл. В.Ю.Король. – К.: Академія, 2002. – 448 с.
16. Історія України: навчально-методичний посібник для семінарських занять / за ред. В. М. Литвина. – К. : Знання, 2006
17. Історія України від найдавніших часів до сьогодення. Документи та матеріали. – Чернівці: Книги XXI, 2008. – 1100 с.
18. Рибалка, І. К. Історія України. Ч. 1: від найдавніших часів до кінця XVIII ст. / І. К. Рибалка. – Харків : Основа, 1995
19. Толчко П. Київська Русь. Київ. Абрис, 1996
20. Толчко П. Володимир Святий, Ярослав Мудрий. „АртЕК” Київ, 1996.
21. Україна крізь віки т. 1. На світанку історії. Київ. Основи, 1998
22. Україна крізь віки т. 2. Античні держави Північного Причорномор'я. 1998
23. Україна крізь віки т. 3. Давні Слов'яни Основи. 1998
24. Україна крізь віки т. 4. Київська Русь Основи. 1998
25. Яковенко Н. Нариси історії середньовічної та ранньомодерної України. Критика. Київ. 2005.
26. Хрестоматія з історії України /Упор.: В.І.Червінський (кер.), В.Є.Кругляков, В.В.Пилипенко та ін. – К.: Вежа, 1996. – 352 с.
27. Font Márta: Oroszország, Ukrajna, Rusz. Pécs, 1998
28. Iglói Endre, Mísey Pál: Régi orosz szépróza. Tankönyvkiadó Budapest, 1977
29. Szöveggyűjtemény 1789-ig Szerk.: Polányi Imre. Nemzeti Tankönyvkiadó, Bp. 1995
30. Szöveggyűjtemény 1789-1966 Szerk. Polányi Imre. Nemzeti Tankönyvkiadó Bp. 1997
31. Heller – Nyekrics – Orosz történelem I-II. Osiris Kiadó, Bp., 2003
32. Font Márta – Varga Beáta: Ukrajna története. Bölcsész Konzorcium, Szeged, 2006

Додаткова література / Kiegészítő szakirodalom

1. Античные государства Северного Причерноморья /Под ред. Г.А.Кошеленко, И.Т.Кругликовой, В.С.Долгорукова. – М.: Наука, 1984. – 392 с.
2. Аркас М. Історія України-Русі. – К.: Вища школа, 1993. – 386 с.
3. Баран В.Д. Давні слов'яни. – К.: Альтернативи, 1998. – 335 с. (Україна крізь віки. – Т. 3).
4. Баран В.К., Даниленко В.М.Україна в умовах системної кризи (1946-1980-і рр.). – К.: Альтернативи, 1999. – 303 с. (Україна крізь віки. – Т. 13).

5. Бунятян К.П., Мурзін В.Ю., Симоненко О.В. На світанку історії. – К.: Альтернативи, 1998. – 335 с. (Україна крізь віки. – Т. 1).
6. Вергунов В.А., Коцур А.П., Коцур В.П. Україна та столипінська аграрна реформа: передумови, завдання, здійснення. – К.: Інститут аграрної економіки, 2008. – 132 с.
7. Грушевський М. Ілюстрована історія України. – К.: Наукова думка, 1992. – 544 с.
8. Гуржій О.І., Чухліб Т.В. Гетьманська Україна. – К.: Альтернативи, 1999. – 304 с. (Україна крізь віки. – Т. 8).
9. Даниленко В.М., Касьянов Г.В., Кульчицький С.В. Сталінізм на Україні: 20-30-ті рр. – К.: Либідь, 1991. – 344 с.
10. Коваль М.В. Україна в другій світовій і Великій Вітчизняній війнах (1939-1945 рр.). – К.: Альтернативи, 1999. – 336 с. (Україна крізь віки. – Т. 12).
11. Колесник В.Ф., Могильний Л.П. Політичні партії та суспільно-політичні рухи в Україні наприкінці ХІХ – на початку ХХ століття. – К.: Київський університет, 2007. – 279 с.
12. Колесник В.Ф., Могильний Л.П. Українські ліберально-демократичні партії в Російській імперії на початку ХХ століття. – К.: Київський університет, 2005. – 244 с.
13. Копиленко О.Л. "Сто днів" Центральної Ради. – К.: Україна, 1992. – 204 с.
14. Котляр М.Ф. Галицько-Волинська Русь. – К.: Альтернативи, 1998. – 336 с. (Україна крізь віки. – Т. 5).
15. Крижицький С.Д., Зубар В.М., Русяєва А.С. Античні держави Північного Причорномор'я. – К.: Альтернативи, 1998. – 352 с. (Україна крізь віки. – Т. 2).
16. Кульчицький С. Комунізм в Україні: перше десятиріччя (1919-1928). – К.: Основи, 1996. – 396 с.
17. Литвин В.М. Україна на межі тисячоліть (1991-2000 рр.). – К.: Альтернативи, 2000. – 360 с. (Україна крізь віки. – Т. 14).
18. Нариси історії української революції 1917-1921 років: у 2-х кн. /За ред. В.А.Смоля. – Кн. 1. – К.: Наукова думка, 2011. – 390 с.; Кн. 2. – К.: Наукова думка, 2012. – 464 с.
19. Полонська-Василенко Н.Д. Історія України: в 2 т. – К.: Либідь, 2002. – Т.1. – 672 с.; Т. 2. – 608 с.
20. Реєнт О.П., Коляда І.А. Усі гетьмани України: легенди, міфи, біографії. – Х.: Фоліо, 2007. – 415 с.
21. Рубльов О.С., Реєнт О.П. Українські визвольні змагання 1917-1921 рр. – К.: Альтернативи, 1999. – 336 с. (Україна крізь віки. – Т. 11).
22. Русина О.В. Україна під татарами і Литвою. – К.: Альтернативи, 1998. – 320 с. (Україна крізь віки. – Т. 6).
23. Сарбей В.Г. Національне відродження України. – К.: Альтернативи,

1999. – 335 с. (Україна крізь віки. – Т. 9).
24. Смолій В.А., Степанков В.С. Українська національна революція XVII ст. – К.: Альтернативи, 1998. – 352 с. (Україна крізь віки. – Т. 7).
  25. Толочко О., Толочко П. Київська Русь. – К.: Альтернативи, 1998. – 352 с. (Україна крізь віки. – Т. 4).
  26. Толочко П. Київська Русь. – К.: Абрис, 1996. – 360 с.
  27. Трощинський В.П., Шевченко А.А. Українці в світі. – К.: Альтернативи, 1999. – 352 с. (Україна крізь віки. – Т. 15).
  28. Українська революція і державність (1917-1920 рр.) /Авт. Кол.: Т.А.Бевз, Д.В.Веденєєв, І.Л.Гошуляк та ін. – К.: Парламентське видавництво, 1998. – 248 с.
  29. Яворницький Д.І. Історія запорізьких козаків. у 3-х томах. – Т. 1. – К.: Наукова думка, 1990. – 592 с.; Т. 2. – К.: Наукова думка, 1990. – 560 с.; Т. 3. – К.: Наукова думка, 1991. – 560 с.

Інтернет-ресурси

1. <http://archive.nbuv.gov.ua> Сайт Національної бібліотеки України імені В.Вернадського.
2. <http://history.vn.ua> Шкільна програма з історії (5-12 клас): книги, підручники, довідники та додаткові матеріали.
3. <http://history.vn.ua> Книги та підручники з історії України та всесвітньої історії.
4. <http://istorikznu.at.ua/forum/10> Бібліотека історичного факультету Запорозького національного університету.
5. <http://osvitanet.com.ua> Навчально-методичний сайт ЗАТ "Інститут передових технологій", на якому розміщено інтернет-версії електронних навчальних атласів, контурних карт, стінних карт, підручників з історії, географії, картографії, розробки уроків, методичні рекомендації.
6. <http://ukraine-history.com.ua> Матеріали з історії України: підручники, реферати.
7. <http://ukrlibrary.com.ua> Онлайн-підручники з історії України.
8. <http://ukrmap.su/uk-uh> Навчальний ресурс з історії України, що містить шкільні підручники, історичні мапи та ілюстрації.
9. <http://vk.com/club47737829> Група "ХДУ. Історія України". Матеріали з історії України для студентів Херсонського державного університету.
10. <http://www.history.org.ua> Сайт Інституту історії України. Електронна бібліотека з історії.
11. <http://www.history.org.ua/?litera&askAbout=journal> Електронні версії випусків та наукових статей "Українського історичного журналу".
12. <http://www.ukrhistory.narod.ru> Українська історична бібліотека.

4. Форма підсумкового контролю успішності навчання / Az ismeretek ellenőrzésének formája: залік.

5. Засоби діагностики успішності навчання / Az ismeretek ellenőrzésének módszerei: модульні контрольні роботи, тести, реферати.